

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 8 września 2022 r.

w sprawie katastrofy ekologicznej na rzece Odrze

Od trzeciej dekady lipca trwa na Odrze katastrofa ekologiczna o niespotykanej skali, przybierając z czasem i z biegiem rzeki coraz większe rozmiary. Mimo upływu kilku tygodni od pojawienia się pierwszych jej objawów, nadal nie jest znana jej przyczyna. Choć nie jest na razie pewne czy prawdziwe są hipotezy wskazujące przyczyny antropogeniczne (np. zrzut zanieczyszczeń), czy klimatyczne (inwazja gatunków do tej pory niewystępujących naturalnie w ekosystemie Odry), nie ulega wątpliwości, że dopuszczenie do katastrofy o takiej skali to wynik zaniechań i błędów ludzkich. Należy je przypisać w pierwszej kolejności osobom odpowiedzialnym za gospodarowanie wodami, ochronę środowiska i zadanie ograniczania skutków zmian klimatycznych.

Po reformie zarządzania gospodarką wodną z 2018 r. wszystkie kompetencje w zakresie gospodarowania wodami podziemnymi i otwartymi oraz ochrony środowiska znalazły się w rękach rządu, co czyni struktury państwowe odpowiedzialnymi za brak potrzebnej i szybkiej reakcji na zaistniałe zagrożenie, a także za jego przekształcenie się w katastrofę ekologiczną Odry. Nie zadziałały prawidłowo instytucje odpowiedzialne za monitoring, wczesne ostrzeżenie o zagrożeniu i prognozowanie skali katastrofy, zawiódł system zarządzania kryzysowego u wojewodów w województwach dotkniętych kryzysem, ponadto strona polska nie wywiązała się należycie z obowiązku ostrzeżenia międzynarodowego o katastrofie ekologicznej, wynikającego z Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego dla Odry.

Największą jednak odpowiedzialność za beczynność i dramatycznie spóźnione działania należy przypisać Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie, które ani na szczeblu zarządów zlewni i regionalnych zarządów gospodarki wodnej, ani na szczeblu Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej nie podjęło właściwych działań. Zaistniała sytuacja wykazała bezradność państwa i całkowite nieprzygotowanie na sytuację kryzysową. Dowodzi tego w szczególności brak przepływu informacji i szybkiego podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach zarządzania w PGW Wody Polskie, czego podstawową przyczyną może być brak kompetencji osób zajmujących stanowiska kierownicze w gospodarce wodnej.

Skutki katastrofy ekologicznej uderzają w mieszkańców miast i wiosek nadodrzańskich, w przedsiębiorców, których życie jest zależne od Odry, oraz w środowisko przyrodnicze. Struktury państwowe powinny zapewnić każdej z poszkodowanych grup adekwatną pomoc: mieszkańcom – zapewnić funkcjonowanie bez zagrożenia zdrowia, przedsiębiorcom – umożliwić przetrwanie do końca kryzysu i przywrócenia rzece stanu sprzed katastrofy. Konieczne są również działania na rzecz odtworzenia życia biologicznego w rzece, a także powstania profesjonalnego monitoringu jakości wód na całej długości Odry. System taki z jednej strony będzie gwarantem szybkiego wydawania ostrzeżeń, gdy nastąpią kolejne przypadki zanieczyszczenia wód, a z drugiej będzie niezawodnie identyfikował źródła i sprawców zanieczyszczeń. Uzupełnieniem tego powinno być właściwe, kompetencyjne i sprzętowe przygotowanie służb gospodarujących wodami na wszelkie nadzwyczajne zdarzenia w przyszłości.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej w obliczu katastrofy ekologicznej na Odrze wzywa rząd Rzeczypospolitej Polskiej do podjęcia zdecydowanych i szybkich działań na rzecz usunięcia skutków tej katastrofy, do pociągnięcia do odpowiedzialności osób, które nie podjęły w ramach swoich obowiązków służbowych należytych działań, do udzielenia pomocy osobom i podmiotom, których egzystencja została zagrożona, a także do wsparcia procesów odbudowy życia biologicznego w rzece i w jej otoczeniu, które winny być planowane i realizowane w ścisłej współpracy z ekspertami. Katastrofa ekologiczna Odry musi stać się również powodem do rewizji obecnego systemu zarządzania w obszarze gospodarki wodnej, ochrony środowiska i zmian klimatu oraz przygotowania zmian systemowych i strukturalnych, które w przyszłości zapobiegą takiemu imposybilizmowi państwa, jaki wystąpił w końcu lipca i w sierpniu 2022 r.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

MARSZAŁEK SENATU

Tomasz GRODZKI